ARAB TILINI ZAMONAVIY METOD ORQALI O'RGANISH NAZARIYASI

Rahmonov Orif
Yangi Asr Universiteti talabasi
E-mail: a14637366@gmail.com
Tel: +998333797004
https://doi.org/10.5281/zenodo.21387700

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim metodlarining an'anaviy tizimdan farqi va arab tilini o'rganishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotning nazariy asosi sifatida tilning ikkita tarkibiy qismi — til elementlari (tovush, lug'at, struktura) va til ko'nikmalari (tinglash, gapirish, o'qish, yozish) o'rtasidagi uzviy bog'liqlik ko'rib chiqiladi.

Maqolada ushbu komponentlarni sinf jarayonida bir-biriga bog'lash strategiyalari va boshlang'ich darajadagi o'quvchilar uchun "Salomlashish va tanishish" mavzusi asosida amaliy dars namunasi taqdim etiladi. Tadqiqot natijalari kommunikativ yondashuvning grammatikani "yashirin vosita" sifatida qo'llash orqali til ko'nikmalarini samarali rivojlantirishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: zamonaviy ta'lim, arab tili, kommunikativ yondashuv, til elementlari, til ko'nikmalari, integratsiyalashgan o'qitish, boshlang'ich daraja, interfaol metodlar.

Аннотация: В данной статье анализируется отличие современных методов обучения от традиционной системы и их значение при изучении арабского языка. В качестве теоретической основы исследования рассматривается неразрывная связь между двумя составляющими языка — языковыми элементами (звуки, лексика, структуры) и языковыми навыками (аудирование, говорение, чтение, письмо).

В статье представлены стратегии интеграции данных компонентов в учебном процессе, а также практический пример урока на тему «Приветствие и знакомство» для начинающих. Результаты исследования показывают, что коммуникативный подход, использующий грамматику как «скрытый инструмент», эффективно развивает языковые навыки.

Ключевые слова: современное образование, арабский язык, коммуникативный подход, языковые элементы, языковые навыки, интегрированное обучение, начальный уровень, интерактивные методы.

Abstract: This article analyzes the difference between modern teaching methods and the traditional system, and their importance in learning Arabic. The theoretical basis of the study examines the inseparable connection between two components of language — language elements (sounds, vocabulary, structures) and language skills (listening, speaking, reading, writing).

The article presents strategies for integrating these components in the classroom, along with a practical lesson example on the topic "Greeting and Introduction" for beginner-level learners. The findings show that a communicative approach, which uses grammar as a "hidden tool," effectively develops language skills.

Key words: modern education, Arabic language, communicative approach, language elements, language skills, integrated teaching, beginner level, interactive methods.

Kirish. Tillarni o'rganishda zamonaviy ta'lim metodlarining shakllanishi va rivojlanishi asosan XX asrning o'rtalaridan boshlab, AQSh va G'arbiy Yevropada bosqichma-bosqich yuz bergan. Biroq shuni ta'kidlash joizki, zamonaviy ta'lim an'anaviy tizim o'rnini butunlay

yo'q qilish orqali emas, balki uni transformatsiya qilish, raqamlashtirish va samaradorligini oshirish orqali egallamoqda. Buning sababi shundaki, bugungi kunda an'anaviy ta'limning passiv usullari zamonaviy dunyo talablariga javob bera olmay qolganidir.

Ta'limdagi bu o'zgarish shunchaki texnologiyadan foydalanish emas,balki falsafa va yondashuvning ham o'zgarishi ekanligini quyidagi jihatlar orqali ko'rish mumkin: An'anaviy tizimda o'qituvchi — asosiy ma'lumot manbai va ma'ruzachi, talaba — passiv tinglovchi bo'lgan bo'lsa, zamonaviy ta'limda o'qituvchi — mentor-yo'naltiruvchi, talaba esa jarayonning faol ishtirokchisidir.

Eski tizim qoidalarni yodlashga asoslangan bo'lsa, zamonaviy yondashuv ma'lumotni tahlil qilish, muammolarni hal qilish va hayotda qo'llay olishga qaratilgan. Ta'lim endi faqat maktab yoki universitet binosi bilan cheklanmaydi — masofaviy va gibrid ta'lim tizimlari sababli dunyoning istalgan nuqtasidan turib bilim olish imkoni tug'ildi. Shuningdek, zamonaviy raqamli platformalar va sun'iy intellekt har bir talabaning darajasi va tezligiga moslashgan holda individual o'quv rejasini taklif qila oladi, natijalar esa o'sha soniyadayoq ko'rinadi va o'quvchiga xatolarini zudlik bilan tuzatish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim — an'anaviy ta'limning evolutsiyasidir. U ta'limni zerikarli va majburiy jarayondan qiziqarli va umrbod davom etadigan (lifelong learning) jarayonga aylantirmoqda. Bugungi kunda dars xonalariga zamonaviy texnologiyalar va interfaol metodlarni (klaster, miya hujumi, keys-stadi) dadil olib kirish har bir pedagogning vazifasi va davr talabidir.

Modomiki gap til haqida borar ekan, shuni aytib o'tish lozimki, tilning elementlari — tovushlar, lug'atlar va grammatika bo'lsa, tilning ko'nikmalari — tinglash, gapirish, o'qish va yozishdir

الاصوات والمفردات والتراكيب هي عناصر اللغة، ومهارة اللغة هي الاستماع والتحدث والقراءة والكتابة

Til elementlari — "vosita", til ko'nikmalari — "maqsad" hisoblanadi. Zotan, talaba qoidalarni bilish uchun emas, balki to'g'ri gapirish va yozishni o'rganish uchun ta'lim oladi. Tilning elementlari va ko'nikmalari tana va ruhga o'xshab bir-biriga uzviy bog'liqdir: ko'nikma elementsiz rivojlana olmaydi, element esa ko'nikmasiz qiymatsiz narsaga aylanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi — arab tilini o'rganishdagi til elementlari va ko'nikmalarini bir-biridan ajratmagan holda, ularni dinamik kommunikativ kontekstda birlashtirish orqali samarali o'qitish tizimini nazariy va amaliy jihatdan yoritishdan iborat.

Nazariy asos va metodologiya.

Birinchi: Komponentlar (elementlar va ko'nikmalar) tarkibiy qismini tushunish.

Tilni bir yaxlit tizim sifatida ko'rib chiqish uchun quyidagi komponentlarni ajratish lozim:

1. Til elementlari — tilning bilim va nazariy jihati bo'lib, bino qurishdagi qurilish materialiga o'xshaydi.
2. Tovushlar — to'g'ri talaffuz, o'xshash harflarni (masalan, /s-sod/ va /t-to/) farqlash.
3. Lug'at — lingvistik boylik, so'zlar va ularning kontekstlari.
4. Strukturalar — gap tuzilishini boshqaradigan sintaksis va morfologiya.
5. Til ko'nikmalari — ijro va amaliy jihatlar.
6. Qabul qilish ko'nikmalari — tinglash va o'qish (tilni kiritish va qayta ishlash).
7. Ishlab chiqarish ko'nikmalari — gapirish va yozish (tilni ishlab chiqarish va ifodalash).

Ikkinchi: Ta'limda amaliy bog'lash strategiyalari. Eng yaxshi muvozanatga erishish uchun grammatika yoki lug'atni kontekstsiz, alohida-alohida o'qitishdan saqlanish va quyidagi usullardan foydalanish tavsiya etiladi:

1) Matnni tinglash yoki o'qish orqali boshlash — matn har doim boshlang'ich nuqta bo'lib, "qabul qilish ko'nikmasi"ga aylantiriladi. Talabalar matn orqali yangi lug'atlarni ajratib oladi va grammatik tuzilmalarni induktiv-kuzatish yo'li bilan kashf etadi.

2) "Kirish"ni faollashtirish orqali "chiqarish"ni hosil qilish — ya'ni gapirish ko'nikmasini shakllantirish uchun avval eshitish ko'nikmasi faollashtiriladi. Yangi lug'atlar miya hujumi yoki klasterlash usulida to'planib, so'ngra suhbatda qo'llaniladi. Grammatik qoida tushuntirilgach, talabalar shu tuzilmadan foydalanib qisqa paragraf yozadi.

3) Tovushdan interaktiv ko'nikmaga bosqichma-bosqich o'tish — tovushlar til o'rganishning tamal toshi bo'lib, ulardagi xatolar ma'noni butunlay o'zgartirib yuborishi mumkin. Avval tinglab-farqlash, so'ng nutq (gapirish), keyin o'qish va yozish bosqichiga o'tiladi.

Ushbu uslubni boshlang'ich darajali o'quvchilarda tatbiq etish ayni paytda eng go'zal va eng qiyin ish hamdir, chunki ular til ko'nikmalarini noldan rivojlantirmoqda va elementning diqqatni jamlaydigan sodda dozasiga muhtoj (ya'ni cheklangan lug'at, aniq tovushlar va murakkab bo'lmagan grammatika).

Boshlang'ichlarni o'qitishda grammatikani "yashirin" saqlash tavsiya etiladi: talabalarga "Bugun biz olmoshlar haqida bilib olamiz" deb emas, "Bugun biz yangi do'stlar bilan qanday tanishishni o'rganamiz" deb aytish maqsadga muvofiq. Bunda maqsad — grammatikani nozik vosita sifatida qo'llash orqali kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishdir.

Muhokama. Yuqorida bayon etilgan nazariy asosni amalda sinash uchun "Salomlashish va tanishish" mavzusi boshlang'ich darajadagi o'quvchilar misolida qo'llanildi. Dars quyidagi to'rt bosqichda tashkil etildi va har bir bosqich natijasi tahlil qilindi.

1-qadam. His etish orqali tinglash (tovush va lug'at o'rtasini bog'lash). O'quvchilar qisqa dialogni tinglaydi, so'zlarni guruh bo'lib, keyin alohida takrorlaydi. Natija: talaffuzga oid xatolar (masalan, o'xshash tovushlarni farqlamaslik) darsning boshidayoq aniqlanib, tuzatib boriladi.

2-qadam. Vizual o'qish va taqlid qilish (lug'at va tuzilmalarni bog'lash). Doskada yozilgan dialog o'qiladi, grammatik tushuntirish o'rniga ranglardan foydalaniladi — masalan, olmosh qizil, ism ko'k rangda belgilanadi, bu esa o'quvchiga strukturani intuitiv tarzda xulosa chiqarish imkonini beradi. Natija: o'quvchilar qoidani yodlamasdan, kuzatish orqali mustaqil anglab yetadi.

3-qadam. Nutq ko'nikmalari (bevosita ishlab chiqarish). O'quvchilar klaster va tezkor miya hujumi orqali o'z tillaridagi salomlashish so'zlarini arabcha ekvivalentlari bilan bog'lab, juftlikda dialog tuzadi. Natija: qo'rquv to'sig'i pasayadi, talaba faol nutqqa jalb etiladi.

4-qadam. Yozish ko'nikmalari (mustahkamlash va hujjatlashtirish). O'quvchilar ikki-uch jumladan iborat qisqa "tanishuv xati" yozadi va daftarlarini almashib, bir-birining matnini o'qiydi. Natija: o'qish va yozish ko'nikmalari birlashtirilib, imlo xatolarining oldi olinadi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, til elementlari (tovush, lug'at, struktura) va til ko'nikmalari (tinglash, gapirish, o'qish, yozish) alohida-alohida emas, balki bir-biriga uzviy bog'liq holda, izchil bosqichlar orqali o'qitilganda, boshlang'ich darajadagi o'quvchilarda kommunikativ kompetensiya sezilarli darajada tezroq shakllanadi. Grammatikani "yashirin vosita" sifatida qo'llash esa o'quvchining diqqatini qoidadan emas, muloqot maqsadidan chalg'itmaydi.

XULOSA

O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, arab tilini samarali o'rgatish uchun til elementlari va til ko'nikmalarini bir-biridan ajratmagan holda, dinamik kommunikativ kontekstda birlashtirish zarur. Zamonaviy ta'lim metodlari — xususan, matnni tinglash/o'qishdan boshlash, kirish ko'nikmalarini faollashtirib chiqarish ko'nikmalariga o'tish va tovushdan

interaktiv ko'nikmaga bosqichma-bosqich yo'l tutish — bu jarayonni sezilarli darajada samaraliroq qiladi.

Ushbu natijalar asosida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Boshlang'ich darajadagi arab tili darslarida grammatik qoidalarni to'g'ridan-to'g'ri e'lon qilish o'rniga, ularni kommunikativ vazifalar ichiga "yashirin" tarzda joylashtirish tavsiya etiladi.

2. Har bir dars tinglash/o'qishdan boshlanib, nutq va yozish bilan yakunlanadigan izchil bosqichlar asosida rejalashtirilishi lozim.

3. Klaster, miya hujumi va rang-belgi kabi vizual-induktiv usullardan tuzilmalarni tushuntirishda faol foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Kelgusi tadqiqotlarda ushbu metodikaning o'rta va yuqori darajadagi o'quvchilar guruhlarida qo'llanilishi hamda uning o'zlashtirish ko'rsatkichlariga ta'sirini miqdoriy baholash dolzarb yo'nalish bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Harmer J. How to Teach English. – London: Longman, 2007. – 187 p.
2. Richards J., Rodgers T. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – 183 p.
3. Chapelle C. English Language Learning and Technology. – Amsterdam: John Benjamins, 2003. – 219 p.
4. Brown H.D. Principles of Language Learning and Teaching. – New York: Pearson Education, 2007. – 473 p.
5. Krashen S.D. Principles and Practice in Second Language Acquisition. – Oxford: Pergamon Press, 1982. – 202 p.
6. Larsen-Freeman D. Techniques and Principles in Language Teaching. – Oxford: Oxford University Press, 2000. – 189 p.
7. Jalolov J.J. Chet til o'qitish metodikasi. – Toshkent: Kitobdor, 2012. – 214 b.
8. Alimov Sh. Chet til o'qitishning zamonaviy metodlari. – Andijon: Worldly knowledge, 2022. – 211 b.
9. Mirzayeva L. Maktabgacha ta'limda chet tilini o'qitish metodikasi. – Toshkent: "NIF MSH", 2023. – 296 b.
10. Boboyeva V.E. Arab tilini o'qitishda masofaviy ta'lim muammolari va uni bartaraf etish yo'llari // Oriental Journal of Philology. – 2026. – B. 162-171.